

Sevan Nişanyan: Yanlış Kutup

Posted on 07/05/2017

Sevgili xxx, gönderdiğin kitapları dikkatle okudum. [Seyyid Kutup Yoldaki İşaretler; Mevdudi İslam'a Göre Dört Terim] Teşekkür ederim. İlaç tedavisi gibiydi, mide bulandırıcı ama faydalı.

İslamın -genelde dini fanatizmin- herhangi bir türüne tahammülüm hiç kalmadı sanıyorum. İnsanlığa hakaret ve medeniyete tehdit görüyorum sadece. "İyi niyetli" olduğu söylenen biçimlerinin dahi mantıklı varsayımları ve sonuçları o kadar belirgin ki, bunlara müsamaha göstermenin bile bile ladesten farkı yok.

*

Temel mesele, benim Aslanlı Yol'da (özellikle önsözde) değindiğim konudur. İnsanlar beş kıtada, binlerce yıldır, bir şekilde bu hayata bir anlam yüklemeye çalışıyorlar. Kimi inanç ve töreleriyle, kimi siyasi mücadeleyle, sanatla, emekle, felsefe ve hukukla, kimi sevgiyle, kimi inatla, kimi meydan okuyarak, savaşarak ya da kaçarak, kimi cinayete ve eroinele. Bu adamların ideolojisi bu sonsuz çeşitliliğin -ve onların ardındaki emeğin ve insan ruhunun- topyekûn inkârı üzerine kurulu. Bir cehalet ve nefret ideolojisi. Cehalet, yani kendi ufacık doğrularının dışında kalan insanlar âlemini bilmeme, tanımama, bilmek istememe. Nefret, yani kendi o ufacık pencerelerine sığmayan insan yaşamlarını yok etme arzusu. Silahlı ve muktedir olmadıkları sürece o nefret, teorik-folklorik bir motif gibi görünebilir. İktidara kavuştuklarında ve/veya köşeye sıkıştıklarında, o nefretin üretebileceği şerden Allah

korusun.

Burada bahsettiğim “derin” cehalet. Mesela, mühendislik eğitimi için ABD’ye gönderilen Mısırlı bir gencin, orada çektiği yabancılik ve ezilmişlik sonunda, insanları ve kültürü algılama, iletişim kurma yeteneğini kaybedip toptan reddiyeye girmesi anlamında cehalet.

Bir de daha yüzeysel, göze daha kolay batan bir cehalet düzeyi var. Basit doğrular diye ortaya koyduğu safsataların yüzlerce yıldan beri tekrar tekrar çürütülmüş mantık hatalarıyla delik deşik olduğunu bilmeme anlamında cehalet. Kültür yoksunluğu anlamında cehalet. “İki kere iki beş eder” deyip bunun üzerine tez kurarken, bunun böyle olmadığına dair kaç tane kanıt olduğundan haberdar olmama hali.

İslamın temel ilkesi “la ilahe illallah”tır diyor. İlkokul bir seviyesinden başlayalım. İslamın temel ilkesi bu değildir, iki tanedir. İkincisi “Muhammedun resulullah”tır. İkisi birbiriyle temelden çelişkilidir. Sadece birine yüklenip öbürünü gözden saklamakla bir yere varamazsın. Sadece çelişkiyle yüzleşeceğin günü ertelemiş olursun, o kadar.

İslam sadece mutlak ve soyut bir ilahi iradeye boyun eğmeyi emretmemiş. Aynı zamanda, tarihi gerçeklik içinde varolan somut bir insana, 7. yy’daki bir Arap politikacısına, onun başlattığı siyasi akıma ve onun tanımladığı siyasi topluluğa boyun eğmeyi emretmiş. Bunu ahlakın, hukukun ve insanlığın temel şartı olarak vazetmiş. Allaha inanmak ve iradeni onunkine teslim etmek yetmiyor. Aynı zamanda belli bir tarihi geleneğe ve onun temsil ettiği siyasi kollektiviteye boyun eğmen gerekiyor. Peki ikisi çeliştiği zaman ne olacak? Ümmet pislığe battığında sadakatin hangi yönde olacak? Ya ümmet ilk günden beri, Abdullah b. Cahş eliyle ilk Mekke kervanını vurduğu günden beri pislığe batmışsa ne olacak?

Hatırlar mısın, bir İsveç sorusu sormuştum. İsveçliler mesela ahlaki temizlik açısından Müslümanlardan daha Müslümansa, Müslümanlar ne yapacak diye. Cevap: hiçbir şey yapmayacak. Çünkü Müslümanlık sadece bir ilke yahut ihlâs meselesi değildir. Bir tarihi cemaate itaat meselesidir. Müslümanlığın şiarı sadece “la ilahe” değildir, Muhammede

mensup olmaktır. Bu anlamda Müslümanlık, doğası gereği bir tür milliyetçiliktir. Filistinliler haklı da olsa haksız da olsa Müslümanlar, iman gereği, Filistinlileri tutmak zorundadır.

Filistin yerine AKP'yi koy, "Türkiye"yi koy, Selefilere koy, gönlüne o an uyan aidiyet düzlemi hangisiyse onu koy, farketmez. Bir yaşam felsefesinin temelinde cemaat mensubiyetini koydun mu konu kapanmıştır. Partizanlık, tarafgirlik, ilkenin ve etik kaygının önüne geçmiştir. Böyle bir insanın gerçek anlamda "ahlaklı" olmasına imkân yoktur. İslam ve ahlak, bağdaşmaz.

İslam, insanın insana kulluğunu reddeder diyor. Temel tezi bu, argümanın en çürük noktası da bu. Çünkü bunların Allahı aciz bir Allah. Kendi düzenini kuracak güçten ve iradeden yoksun. Dünyanın her yerinde sürekli olarak küfre ve putlara yenik düşme halinde. Allahın iradesini yorumlayıp icra etmek, birtakım kişilerin yetkisi ve görevi olmuş. Bu kişilerin başka kişilerden tek farkı, "Allah" namına söz söylüyor olmaları. E, papazlar da onu iddia ediyorlar. Hitler "Alman ulusunun ruhu" adına, Stalin "proletaryanın bilimsel çıkarı" adına konuştuğunu söylüyor. Farkı ne?

Üstelik bu Allah vekilleri, Allahın kendisinden bir hayli daha iddialılar. Gariban Allah, kendi bileceği nedenlerle, egemenliğini bunca bin yıldır dünyaya empoze etmemiş ya da edememiş. Bunlar ise tüm dünyaya boyun eğdirmeyi hak ve hedef olarak görüyorlar.

Sf 75: "İslamın amacı kendi iradesini zorla benimsetmek değildir... İnsanların akıllarına ve ruhlarına kendi davetini sunduktan sonra, kendi özgür iradeleriyle imanı seçip seçmeme konusunda onları serbest bırakır."

Ve lakin aynı sayfada: "Ancak bu, onların heva ve heveslerini tanrı edinmeleri anlamına gelmez. Onlara kula kul olmayı seçme hakkını da vermez."

Demek ki neymiş? Bu sözde özgür kişiler kula değil Allah'a boyun eğmeliymiş. Allah kim?

Suya sabuna karışmayan bir aciz ihtiyar, neyi isteyip neyi istemediğine bizim arkadaşlar karar veriyor. Sıkıysa kula kul olmayı seçme bakalım.

Bunlarınki, kelimenin en radikal anlamıyla şirktir. Kendilerini Allahın vekili yerine koyuyorlar. Allahın yapmadığını yapma davasındalar.

Evet, mutedil ortayolcu Müslümanlara oranla bunların İslamın orijinal iddiasına ve orijinal üslubuna daha yakın olduklarını düşünüyorum. İslamın yayılması, tahakkümcü ve saldırgan bir öğreti olduğunu savunuyorlar, ki tarihi sicil de bu görüşü destekler yöndedir. M. de ilk baştaki mütevazı maskesini çıkardıktan sonra, Allahın iradesinin eli silahlı temsilcisi olarak, kan dökmekten, rakiplerini imha etmekten, kervan soymaktan, ahdini bozmaktan, esir ve cariyeye ticareti yapmaktan geri durmamıştı.

Hem la ilahe illallah hem Muhammedun Resulullah olmaz. Hem iman hem siyaset olmaz. O iki kıta arasında fay hattı vardır. O fay hattı köprü tutmaz. Köprü kurduğunu sanırsın. Suriye’de bir ufak sarsıntı olur, köprü yıkılır.

Dünyevi otoriteye karşı bir isyan çağrısı yapıyorlar. Bugün dini ve cemaati temsil eden kurumlar tükenmiştir. Şeytanın aracı olmuştur, dinin saf mesajını temsil eden biz Vekil’lere kulak verin diyorlar. Orijinal metinlere dönmeyi öneriyorlar.

16.yy Protestanlarına şaşılacak kadar benzeyen bir yönleri var. Luther ve Calvin de, aşağı yukarı aynı fanatizm ve aynı nefretle, varolan kurumların tümüne karşı cihat açmış, İncil’den ve İsa’nın yaşamından başka hiçbir otorite tanımadıklarına ilan etmişlerdi.

Saf bir entelektüel muhalefetin temsilcisi oldukları sürece, evet, bu davette cazip olan bir şey var. İmanı sarsılmış, güveni zedelenmiş olan kitleleri cezbedici bir yön var.

Ama o kitleler “peki biz geldik” dedikleri zaman ne olacak? İnsan yaşamının çıkmazlarını

basit bir iman formülüyle çözebileceklerini iddia edenler ya cahildir ya dolandırıcı. Allahın krallığını bu dünyada kurmaya kalktığın zaman, bugüne dek krallık kurma hevesine kapılan herkesin geçtiği yollardan geçmek zorundasın. Allah bile yapamamış, sen nereden buldun anahtarı?

Bir seçenek Luther'inkidir. İsyanını ilan ettikten üç sene geçmeden yerleşik otoriteyle uzlaşmış, kralların danışmanı olmuş, Saksonya dükü ile Brandenburg elektörünün Papa'ya karşı siyasi mücadelesinde taraf olmuş, Anabaptistleri ve köylü isyancılarını ve benzeri "teröristleri" en katı yöntemlerle bastırmak için politika üretmiş.

Diğer seçenek Calvin'inkidir. Calvin kraliyet kurumuna karşı radikal eleştirisinden geri adım atmamış. Cenevre'de radikal bir cumhuriyet (İ.D.) kurmuş. Beş seneye varmadan, en yakın ideolojik müttefiki ve anti-kralcı ideolojinin baş filozofu olan Michel Sevetius'u -Allahın otoritesine karşı gelmekten- idam etmek zorunda kalmış. İngiliz Kalvinistleri, ülke tarihinin en yobaz ve ideolojik ihtilâlini çıkartıp ülkeye hâkim olmuşlar, 12 sene boyunca terör estirmişler. 12 senenin sonunda bir de ne görsünler? Devirdikleri rejimin tıpkısının aynısı olan bir rejim oluşmamış mı? "E ne anladık böyle cumhuriyetten, bari eski rejimde cumhura baş seçimi daha kolay oluyordu" deyip, eski kralın oğlunu tahta çağırmayı uygun bulmuşlar.

En radikal (ve mantıklı) denemeyi yine İngiliz Kalvinistlerin bir kolu olan Püritenler yapmış. Eski dünyada pisliğe ve kavgaya bulaşmadan Tanrının cumhuriyetini kurmak imkânsız bari dünyanın öbür ucunda boş bir yer bulup oraya kaçalım demişler. Gidip Massachussetts'e yerleşmişler. Yeryüzünde ideolojik cehenneme en çok yaklaşan rejimi kurmuşlar. İki üç kuşak sonra "aman, aman" deyip vazgeçmişler. New England Kalvinistleri, hâlâ laf düzeyinde Allahçılıktan vazgeçmezler. Ama dini din yapan unsurlarda -töre, itikat, iman, taassup- onlar kadar dinsiz dünyada ve Amerika'da kimse yoktur.

Özetle: Allahla ülke yönetimi arasında sonsuz bir uçurum vardır. Köprü kuramazsın. Kurduğun köprü ilk esintide devrilir.

Bu cehalet ve nefret ideolojisinin en çirkin tezahürü, şüphesiz, aile ve cinsiyet meselesindeki riyakârlığıdır. Neolitik çağda oluşmuş ve bugün çökmeye yüz tutmuş bir aile düzenini ahlakın temel direği haline getiriyor. O dönüşümün sancılarını çeken, el yordamıyla yeni düzenin anlamını çözmeye ve ahlakını kurmaya çalışan milyonlarca insanı, iğrenç bir taassupla “heva ve heves - hayvani arzu” kurbanı ilan ediyor.

Heva ve heves, insanın varoluşunun değişmez bir unsurudur. Müslümanların heva ve hevesten arınmış olduklarını sanmıyorum. Nüfus artış hızları daha yüksek olduğuna göre, tersi olmalı. İnsan olan her insan, heva ile heves gerçeğini bir ahlaki çerçeve içinde anlamaya ve zaptetmeye gayret eder; hayatının büyük kısmı bu mücadele ile geçer. Gayrimüslim Batıda bu çabanın daha derin, daha dürüst ve ahlakın daha ciddi olduğunu görmek için üç tane ucuz Hollywood filmi seyretmek yeter sanırım. İnsanların fiilen ne yaptıklarını değil, yaşamlarını nasıl algıladıklarını ve neyi önemsediklerini görmek için. Bunu ahlaksızlık sayıp sırtanlar, üç günlüğüne Batı ile tanıştıklarında gazetelerin sadece magazin ve seks sayfalarını okuyup. Avrupa'nın kerhanelerinde müşteri rekorları kıran dinibütün Müslümanlardır.

Neden değişiyor cinsel roller ve aile yapıları? Basit ve karşı konulmaz nedenlerle değişiyor. Ev ve çocuk bakımı artık birinin full time fiziksel emeğini gerektirmediği için değişiyor. Ekonomik koşullar her iki eşin çalışmasını zorunlu kıldığı için değişiyor. Eğitimin yaygınlaşması tüm bireylerin daha fazla özgürlük ve saygı talebine yol açtığı için değişiyor. Doğum kontrol yöntemleri, denetimsiz cinsel ilişkiyi eskisi kadar ölümcül tehlike olmaktan çıkardığı için değişiyor. Elbette sancılı bir süreçtir. Arkada tarım toplumunun icadıyla başlayan, on-oniki bin yıllık bir alışkanlık var. Dürüst ve cesur insanlar, yeni koşulların ahlakını formüle etmeye çalışır. (Sadakat nedir? Sevginin sınırları nelerdir? Sorumluluk nereye kadar taşınır?...) Bugünün gerçeğini yok sayıp, Neolitik insanın ev düzenini tek ve mutlak tanırının değişmez iradesine yamamaya çalışanlar ise ahlaksızın ta kendisiymiş gibi geliyor bana.

Kaldı ki Kuran'da ima edilen aile düzeni hiç de o yücelttikleri tarımsal toplum idealine

benzemez. Daha çok, avcı-toplayıcı aşiret düzeninden tarım düzenine geçen toplumların izini taşır; kadınlar savaşır, düşmanın ciğerini yer; evlilikler çoklu ve hayli akışkandır. Bırak yüzlerini, bazılarının memelerini dahi örttüğü şüphelidir. Daha çok bugünkü Maasai'leri, ya da onların 30-40 yıl önceki halini hatırlatıyorlar bana. [itiraz: Kuran'da ima edilen çoklu evlilik ve akışkanlık amenna ama daha çok İslam öncesi arapların göğüslerini örtmeyen, savaşan ciğer yiyen kadınlarını ehlileştirdik iddiası değil midir? Hint ciğer yediğinde müslüman değildi, müslüman olunca evinin kadını oldu.]

İnsanların neden böyle bir cehalet ve nefret ideolojisine kapıldıkları muamma değil. Kırık, yalnız ve çaresiz insanlar Allah hayali görmeye başlar. "Benim babam polis" sendromudur. Hitap ettiği kesim de belli: tüm tutamakları tükenmiş, inançları ve töreleri zedelenmiş insanlar olması lazım. "Sağlam zannettiğin tüm değerler boştur, Mutlak Doğru bendedir, bana gel" diyor.

Nasır da buna benzer bir şey söylemişti. Benzer ihtiyaçlardan doğan bir İslami ideolojiydi o da. İslam dünyası asırlık bir perişanlık içindeyken bir meydan okuma ihtiyacından doğdu. Duygusal içeriğini demagojik bir Batı-Hıristiyan düşmanlığından ("antiemperyalizm" dedikleri), ve onun daha ucuz ve kolay sonuç getirecek zannettikleri alt kolu olan Yahudi düşmanlığından aldı. Kemalizm de, daha az popülist söylemle, benzeri bir denemedir. Kendi çağının koşullarında bir İslami reaksiyon hareketidir.

Bu denemelerde başarısızlığa yol açan şey, halkın psikolojisini yeterince tatmin etmeyen ikircikli söylemdi. Batıya düşmanız ama bir yandan da ona öykünüyoruz; Müslümanız ama Müslümanlığı yenilemek lazım; cihatçıyız ama cihadımız sadece savunmaya yönelik, Batılı dostlarımızı kırmak istemeyiz...

Bu içten pazarlıklı ideolojiye karşı, retoriği tam gaza alan alternatifleri elbette daha cazipti. Düşman isek tam düşmanız! Nitekim halkın kolektif hafızasındaki İslam tarihinin verilene de böylesi daha uygundu. İslamı toplumsal heyecanın eksenini yaparsan, daha İslamcı olan

elbette kazanır.

“Sadece Allah ilah ve rabbdir, başkasına kanma” derken kastettikleri budur. “Kafanı karıştırma” diyor, “hakikatin çok yönlülüğüne aldanma, gerçek sorularla yalnız başına cebelleşmen gerekmiyor.” Siyahla beyazın net hatlarla ayrıldığı bir dünya vaat ediyor. Hakikatle bağı yokmuş, ne gam? Kitleleri tatmin eder mi, sen ona bak!

Hitler de tastamam aynı vaatle gelmişti, Lenin de öyle. Zor ikilemlere dolu olan ve basit çözümleri olmayan hayatı tek boyuta indirgeyebildiklerini iddia ettiler. Dünyanın içine sıcıp gittiler.

Siyasi İslamın her türlüsünü, bu çağda insanlığın önündeki en ciddi tehlike olarak görüyorum. Sanırım böyle düşünenlerin sayısı tüm dünyada (hem Paris’te, hem Nijerya ve Hindistan’da) epey arttı.

Olay bir düşünce özgürlüğü meselesi olmaktan çıktı, örgütlü bir niteliğine dönüştü. İnsanların inançlarına, özgürlüklerine, yaşam tarzlarına, saygınlıklarına karşı örgütlü ve bilinçli bir tecavüz var ortada. Buna karşı sessiz kalmamak gerekiyor.

Siyasi İslamı çıkarırsan geriye İslam namına ne kalır? Bir şey kalır mı? Emin değilim. İki sorunun cevabına bağlı bu. Bir, Müslümanlar Hıristiyanların son iki yüzyılda yapabildiğini yapıp, Kuran-Hadis anlatısını tarihi gerçek değil bir tür yüceltici mit, bir manevi terbiye metodu olarak okuyabilecekler mi? İki, başka insanları doğru yola getirme isterisinden kurtulup, ilahi emri bir kişisel ve manevi kurtuluş rehberi olarak görebilecekler mi?

Kendi manevi selameti uğrusuna içki içmeyene yahut oruç tutana saygı duyulur. Başkasının içkisine veya orucuna karışan düşmandır. Savaşmaktan başka çare görünmüyor.

Etyen Mahçupyan da tesadüf, dün bir islam yazısı yazmış. onu da ekleyelim bütün Ermeniler

böyle değil, görülsün.

“AK Parti’de İslamcı tasfiyesi mi?

Eğer laik kesimden biriyseniz, yazının başlığını muhtemelen olumlu bir gelişme olarak okuyacaksınız. Ne de olsa İslamcılık bugünlerde şiddete eğilimli, evrensel ‘aydınlanma’ çizgisinden uzak ve arkaik zihniyete esir düşmüş bir modern vandalizm olarak sunulabiliyor. Öte yandan bu bakıştaki önyargıları, oryantalizmi ve yüzeyselliği ayıklayarak bakarsak, geriye çok katmanlı ve heterojen bir kuşatıcı üst dil kalıyor. İslamcılık, gündelik hayatın tanımlanıp tanziminden ümmetin birlikteliği ve güçlenmesine kadar giden, aralarında duygusal geçişlilikler olmasına karşın fikrîsel açıdan ayrışmalar da içeren bir büyük anlam dünyası...

Türkiye’nin İslamcıları da bu geniş yelpazede çok parçalı ve esnek bir zihinsel arayışın taşıyıcısı oldular. İdeolojik savunuculuk açısından çok güçlü olamasalar da, kültürel kodların belirginleşmesinde ve yön almasında etkiliydiler. Bu etkileme gücü İslamcıların derinlikli bir söylem geliştirme yeteneğine sahip olmasından kaynaklanmadı. Aksine Türkiye’deki görünümüyle bu akımın özgün çıkışlar yapabildiğini, büyük mütefekkirler yetiştirdiğini söyleyemeyiz. Açıkçası Türkiye İslamcılığı entelektüel açıdan yüksek bir düzeye ulaşamadı.

Bunda ideolojinin arka planını oluşturan ataerkil zihniyetin payı büyüktü. Düşünsel kabuğu zorlayacak çıkışlar, özeleştiriyeye kapalı ve sosyolojik hiyerarşi ile kuşatılan bir alemde son derece zordu. Ancak Cumhuriyet’in söz konusu geleneği tırpanlayan sistematik uygulamaları, 19. Yüzyıl son çeyreği ve 20. Yüzyıl başında yeşeren zihinsel açılıma büyük bir darbe oldu ve İslamcılık hala o entelektüel ‘kuruma’ halini atlatamadı.

Dolayısıyla soru, bütün bu zayıflıklarına rağmen İslamcıların bugün bazıları için niçin ‘tehlike’ teşkil ettiği olmalı... Bunun temel nedeni Kemalizm karşısında muhafazakar toplumun dağarcığında İslamcılık dışında ehil kişi elinde derinleşme ihtimali olan ve kültürel

düzlemde herkese değebilecek başka bir ideolojinin olmamasıdır. Milliyetçilik İslamcılıkla mukayese edildiğinde fazlasıyla 'ham ve ergen' bir düşünce sistematiği yarattı ve üstelik hızla devletleşti. O nedenle bu ülkede toplumsal kılcal damarlara nüfuz eden sahici bir muhalefetin kökleri İslamcılıkla ilişki içinde oluştu.

Refah Partisi geleneği ve AK Parti bundan azade değildi. Devletin ve devletçiliğin karşısında durmak isteyen her hareket, hem fikirsel hem sosyolojik olarak İslamcıları kuşatmak zorundaydı. İslamcıların AK Parti'den tasfiyesi yönündeki zorlamalara baktığımızda bugün bu durumun değişmesi için güçlü bir nedenin olması gerektiğini anlıyoruz.

Bariz neden AK Parti'nin almış gözükteğü iki temel karar... Parti içinde gücün tek elde toplanmasının ve partinin 'devletle' bir tür koalisyon içinde kendisine yeni bir sosyolojik taban oluşturmasının arifesinde olunması... Yani hem açık tartışmanın ve fikrin bizatihi öneminin azaldığı, hem de devlete karşı sivilliğin taşıyıcısı olmak bir yana, doğrudan devlete eklemlenmiş bir siyasi harekete dönüşme arzusu.

Ancak hiç atlanmaması gereken bir neden daha var. 'İslamcılık' denirken aslında ille de İslamcı ideolojinin takipçileri kast edilmiyor. Ahlakı ve seviyeli siyaseti merkeze koymayı önemseyen birçok kişi de söz konusu ediliyor... Etik kaygılar taşımayan bir kariyerizm ve oportünizmin 'İslamcılığı' hedef göstererek normatif yönü güçlü bir siyasetin taraftarlarından kurtulmak istemesi şaşırtıcı değil.

'Reisçilik' duygusal yönü daha ağır basan bir tutum... Bir adım sonrası gibi duran 'pelikancılık' ise, müdanasız ve kör gözüm parmağına bir seviyesizlik olarak bugün AK Parti'yi kontrolü altına almaya talip... Hedefe ulaşmak için de her türden 'İslamcıdan' kurtulması gerekiyor."

Kaynak: <http://nisanyan1.blogspot.de/>

